

plir», PDPF. Seria, doncs, 'amarats com un barril de vi'. En el Roergue això hauria quedat aglutinat. Sigui el que vulgui dels detalls, el cas és que s'esvaeix l'aparent suport que aquesta dada medieval semblava aportar a la teoria etimològica Vogel-Coromines. La qual és inversemblant en si, i resta descartada.

Hi ha en fi una pista que, si més no, es recomanava pel fet de tractar-se d'un mot ben establert, d'una llengua ben coneguda: mot d'estructura igual, i de sons semblants; amb un significat, cert, ben diferent, però no tant que desenganyi d'antuvi l'etimòleg (que si és bo serà sempre més reservat en aquest terreny que en el fonètic). Parlo de l'it. *trastullare*, mot constant des dels orígens literaris. És veritat que el seu significat ha estat sempre 'divertir, entretenir'.

L'atansament fonètic augmentaria si fèssim cas de la forma *trantoullà*, que el TdF assenyala, en alguna part del Roergue, com a variant de *trantoullà*. És veritat que és una variant de ben escassa importància: no és més que una de les 23 formes variants que en total aplega el TdF (entre el verb *trantoullà* i el substantiu *trantoull*). Però és fàcil d'explicar com a forma alterada: gran nombre de verbs en *trans*, com *transportar* etc.; i no és clar com *trast-* s'hauria pogut tornar *trant-* (ni que sigui passant per un *trant-* cultista; cap cultisme en una noció així); tampoc pel fet de fonètica sintàctica que redueix *dins tour* a *din tour* (i que també podria explicar *trant-* > *trant-* per ultracorreció).

Ara bé, quant al significat dels dos mots, podríem potser pensar que entre 'divertir, distreure' i «branler» hi ha algun grau de paralelisme: aquell en l'esfera moral i meliorativa, aquest en l'esfera material i pejorativa: el qui fa trontollar algú en les seves opinions, en lògica ll., «*divertit eum* a propositis». Com que això és menysvalorar la importància de les idees casolanes i pedestres en la vida dels mots (tan exemplificades en *trontollar*), i resulta tan rebuscar com aquella explicació de *trant-* > *trant-*, tendim, però, a treure'ns del cap aquesta pensada. Si no ens quedés encara una expectativa: que en els orígens remots de l'it. *trastullare* hi hagués quelcom que legitímés l'aproximació entre els dos mots.

S'ha ignorat, però, generalment, l'etimologia de l'it. *trastullare*: res no en van dir (almenys directament) Diez, M-Lübke, A. Prati (ni tan sols gosa aquest dedicar-li un article); algun mot en va dir Brück (ZRPb. xl, 650, tan desorientat sempre); M-Lübke (8857) i Prati (citant també *Lingua*, n.º III, 85) es límiten a dir que un mot dial. toscà (pagesívol, i de Val di Chiana) *trasto* «fracasso ['xivarri'] d'una festa di ballo» es relaciona amb *trastullo*, però callen sobre l'etimologia d'aquest; en una nota molt breu Spitzer (*Lexikk*, 161.23-28), citant un napol. *tràstola* 'trampa, engany', opinà que podia venir de TRANSTRUM (veg. TRASTO), en un sentit com el del nostre *trastejar* 'feinejar' i un «sufix» bastant rar (*citruollo*). Crec que això és tot el que se n'ha arribat a dir. I és clar que res d'això no ens acosta a *trontollar* ni ens il·lumina en cap grau.

Ara bé, crec que jo sé l'etimologia d'aquesta parau-

la del «volgare illustre». Car ja la trobem sovint en la *Commedia* dantesca, assegurada per les rimes (que citaré amb l'explicació del comentari Scartazzini-Vandelli). Adreçant-se a la seva paradisiaca Beatrice: «Dunque la voce tua che 'l ciel *trastulla*» 'rallegra il cielo' (*Par.* ix, 76); «voluntier torna a ciò che la *trastulla*» 'che le da letizia' (*Purg.* xvi, 90); i referint-se a les mares i pares encisats d'adoptar el parlar imperfecte dels seus infants, en forma «che primai padri e le madri *trastulla*», 'primo trastullo dei genitori che se ne valgono' (*Par.* xv, 123).

Doncs bé, al meu entendre, hem de creure que el *trastulla* d'aqueix món volgare illustre, tan amarat de llatí, no és més que el ll. *trastulit* 'transportà', cf. fr. *les transports* 'l'encís, l'èxtasi'. Boccaccio (no faltava més) el desvia ja cap a un altre mena de... «*transports*»: «s'incominciarono a *trastullare*» (*Decam.* vii, § 3, ed. 1961, 423.1) certa parella que es posen a «fer lur joc estret» (eufemisme dels nostres traductors de 1429). Ou de Colom —cap «Descobriments» etimològic—, que no sé com no han posat encara sobre la seva taula els especialistes.

Trastu(l)lare hagué de ser un terme de gent allitinada i erudita, que practicava tant de bilingüisme en la Itàlia d'aquells segles. En canvi, el poble, ignorant que *trastulit* pertanyia a *transferre* (ignorància encara agreujada per l'embolic morfològic amb *tollere* etc.), en féu un verb *trastulare*; també hi contribuïren les oscil·lacions del tipus *cònsola/cònsola*, *càlculo/càlcula*, *mòrmora/murmura*. I tants fets semblants en els dialectes i llenguatges afins, en *tribulari*, *interpolare* etc.

La ll en lloc de l és detallat fàcil d'explicar. És sabut el que ha passat amb el manlleu internacional fr. *bascule*: si en terres ibèriques n'hem fet *bàscula*, en italià s'ha tornat *basculla*, en la llengua comuna; però a Roma, i en el «Pisano», diuen *bàscula*. Bianchi s'escriuix «come mai i giovani usciti dalle scuole classiche, da quindici o venti anni a questa parte, pronunziano *pèrmuta*, *bàscula*, *récluta*, in luogo di *permuta*, *bascùlla*, *recrùta*» (*AGI* xiii, 1893, 143). Però sempre han tingut bec les oques, i sempre hi ha hagut qui en sabia o en volia saber més: d'aquí un vaivé accentual. El gran *trastullo* d'aquelles *madri* i *padri* ¿no era *cullare* i *janciulli*, bressar els infants? Ben a prop del *trastullo* de què ens parla Dante en *Parad.* xv. Això i el valor hipocorístic de les formacions en *-ullo* i *-ullare*, acabaria de consolidar la forma *trastullare* i *trastullo*.

Amb això ens hem acabat de llevar els escrúpols. Res en els antecedents de l'it. *trastullare*, no ens acosta a *trontollar*. Dificilment es pot dubtar de la bona etimologia de l'un i de l'altre. No hi ha cap relació etimològica entre els dos mots. I hem deixat, doncs, ben establert que *trontollar* és una paraula de creació expressiva.

DERIV.: Per a *trontoll* i variants, supra. *Trontollada* [-tra, DA.]. *Trontolladis* adj.; i també subst., ross.: «amb el *trontolladis* que feia la votura / ---», Saisset (*Catal. d. R.*, 93). *Trontollament*. *Trontollant*: molt viu, encara que no el registrin els diccs. del S. xix: